

SZÉKESFEJÉRVÁR

TÁRSADALMI HETILAP.

A városi és megyei hatóság, gazdasági-egylet, iskolatanács, s a tanítók és községi jegyzők egyletének

A lap ára

házhöz hordással vagy postán küldve:
Egy évre 6 frt. — kr.
Fél évre 3 frt. — kr.
Negyed évre 1 frt. 50 kr.

Hirdetmény a bélyegdíjon felül, minden három hasábos petitsor: Megrendelőinktől 6 — nem megrendelőinktől 8 kr-ért igtattatik be.

Lapunk számára hirdetések felvételére **Budapest**-en: Hasenstein és Vogler, Lang L. és társa, Weisz Móricz. **Bécsben**: Opellik L. és Mosse Rudolf.

KÖZLÖNYE.

Megjelen minden szerdán és szombaton.

36. szám.

A lap szellemi részét illető közlemények a „Székesfejérvár” szerkesztőségének (Széchenyi-utca 5-ik sz.) czimzandók; — a lap ára, hirdetmények és a hirdetményi díjak **Klökner Péter** kiadó könyvkereskedésében vétetnek fel. — Nyilttérben megjelenő közlemények után három hasábos petitsorért 10 kr. fizetendő.

Bérmertelen leveleket csak ismert kéztől fogadunk el.

Kéziratok nem küldetnek vissza.

A magyar nyelv vasutainknál.

Van-e joga a kormánynak a közlekedési vállalatoktól követelni, hogy a kezelési nyelv kizárólag a magyar legyen, azt bővebben bizonyítani alig szükséges. A közlekedési vállalatok bizonyos előnyökben részesülnek az ország részéről és annak közgei közhatalommal lévén felruházva, hivatalos esküt tesznek, s így az államhivatalnoki minőségben állván, a kormánynak nemcsak joga, hanem kötelessége követelni, hogy a vasutak összes kezelésénél csakis az ország hivatalos nyelvét használják. Ha azonban a tényleges viszonyokat tekintjük, úgy találjuk, hogy eddigelé a magyar nyelv a vasuti kezelésnél csak igen kevésé van meghonosítva, s hogy a hazai szakerek, épen hazai vállalatoknál csak türetnék, míg a nemzetellenes idegen sáskahad játsza a főszerepet, kiméletlenül szorítván háttérbe mindent, a mi magyar. Nem panaszkodhatunk, hogy a kormány elmulasztotta volna a hazai nyelvnek érvényesítése iránt a szükséges rendeleteket kiadni. — 1869 óta időről időre kiadattak a szigorú rendeletek, de sajnos, csak írott malasztok maradtak, mert a kivitel és végrehajtás ellenőrzésében a legnagyobb gyengeség és elnézés gyakoroltatott.

Vannak ma is vasutak, melyeknek főbb tisztviselői között egyetlenegy magyart sem találhatni, vagy csak igen aránytalan csekély számban, minek azután szomorú következménye van, hogy képzett kintű szakférfiak foglalkozás és állás nélkül tengődnek, míg az idegenek és ezek között legnagyobb részt a középszerűsége alul állók, az előkelőbb állásokat tartják elfoglalva és nem egy ízben, csupa ellenszenvből, a kormány legjobb szándékát és üdvös intézkedéseinek foganatosítását is leghusitják.

Önámítás volna azt hinni, hogy a nemzeti nyelvnek érvényesítése a hazai közlekedési vállalatok összes kezelésénél bármi finanziaális áldozatba kerülne, illetőleg az administratio költségeit emelné, ezt csak a tömegesen alkalmazott idegenek terjesztik, hogy üzletüket biztosíthassák. Ha az engedékenység, a tér engedés politikáját tovább is akarnánk folytatni, ha nem tudnók magunkat egy elhatározó lépésre elhatározni, s ha türelmesen akarjuk nézni, hogy jeles hazai szakembereink, mikép mellőztetnek az idegen középszerűség által, úgy bizonyára hazai közlekedésünk nemzetesítése még soká nem fog bekövetkezni. Megvalljuk, eddig nem is volt sok reményünk e ferde helyzet gyökeres orvoslására, pedig ezen kérdés nem pusztán nemzeti kérdés, hanem szoros összeköttetésben áll a célszerű és takarékos administratio kérdésével.

Most azonban biztos reményt táplálunk, hogy az új kormány teljes figyelmére fogja méltatni, a nemzet e részbeni jogosult kívánalmait, és nem fogja félreismerni ama előnyöket, melyeket ezen ügy érellyes és gyors megoldása biztosan eredményezhet.

Egyelőre elégségesnek tartjuk ezen figyelmeztetést, de főkötelességünknek tartjuk az eredményeket ez irányban legnagyobb figyelemmel kísérni, s ez eseményekről honfitársainkat biztosan értesíteni. △

Bulyovszkyné Szilágyi Lilla asszony

utolsó fellepte városunkban.

E lapok mult számában városunk kitünő vendégéről s kétszeri felléptéről megemlékeztünk, ez alkalommal utolsó vendég- s egyszersmind jutalomjátékáról akarunk szólni, hogy még egyszer lerójuk azon kiváló

tiszteletünket, melylyel a nagy művészről iránt tartozunk.

A művészet lényeges szabályai általános érvényűek s hajdan és új korban, keleten és nyugaton ugyanazok. Az örök szép főelvei nem esnek a kor és éghajlat változó izlésének szeszlyei alá. Görögország költői, szobrászai, festői művei szépek maradnak, míg az emberekből a szép iránti érzék ki nem hal, s a Sakoontalát és Firduzit s Hafizt nyugoton oly gyönyörrel fogják olvasni mindig, mint Dantét északon és Shakespearét délen. Phidias szobrai előtt ugyanazon édes ámulattal áll meg a lélek, mint Rafael Madonnája előtt. De míg a képzőművészetek tárgyai, a költők classicus művei örökké fentmaradnak s az utódok által teljes valójukban élvezve becsültetnek addig a színművész csak a jelenben támaszthat hatást s ezért méltólag csak azon kor üdvözölheti s kitüntetheti, melyben élt, szerepelt. Csak azon pillanathoz van kötve, csak azon színházi közönséghez, mely őt közvetlenül látja, hallja. — A hir elviheti nevét messze. Késő századok után olvashatunk Garrickról, Egressy-ről, de ki nem látta őket, nincs rólok fogalma sem.

„A színész — mond Petőfi — lekötve csügg egy rövid bilincsen: ez a jelen és a jövőhöz semmi köze nincsen.”

Azért a színművész egyedüli jutalma: a mit a jelenből nyer. A közönség tapsai, a kritika helyeslése s az elismerés nemzetétől, kortársaitól.

E méltó s kiválólag megérdemelt és egyetlen jutalomhoz akarunk mi is alábbi sorainkkal járulni a nemzeti színművészet egyik kitünősége, Bulyovszky Lilla asszony iránt; azon indokból is, mert művészetét a jelenkor élvezvén egyedül, kell hogy épen a művészi élvezekhez mért kiváló kitüntetésben részesítse őt a jelen.

Ily elismerőleg akarunk azon művészi élvezekért, melyekkel bennünket gyönyörködtetett — Bulyovszky Lilla asszony jutalomjátéka megemléke az alkalmával nyilatkozni.

A jutalomjáték május 1-jén, szombaton volt. Ez alkalommal előadott: „Stuart Mária,” szomorujáték.

TÁRCZA.

T ü n ő d é s.

Takard el hölgy, takard el fényes arcod,
Szemed tüzét és mosolyaidat,
S hagyj elfelednem azt a szörnyü harcztot,
Mit lelkem küzdött szerelme miatt.
Legyen mindez eltűnő álmodás,
Mely végbucásra nyújt felém kezét,
— Nem kell nekem többé vigasztalás,
Csak néma ábránd, csak emlékezet.

Mért is nyitál szívemnek új világot,
Ha most számomra nincsen benne hely?
Ha szived érez s szenvedésim látod:
E szenvedésre kérlek, hogy felelj!
Miért tanítál forró szerelemre,
Ha tenmagad hideg vagy, mint a jég,
S ha nem tudsz lelmi semmi üdvöt benne,
Míg én miatta mindent elhagyék?

Mennyország szived, vágyak mennyországa,
Hová bejutnom mért is volt szabad?!
Mért is vezettél ábrándim honába,
Édes szavakkal biztatva magad?
Mért csalt szemednek hamvadatlan lángja
Bolygó lidércként mind' odább-odább,

Ha — a midőn széttépve szívem álma —
Felébredésem annál mostohább?!
Óh láttam e szép, tündérszép világot,
Hol a reményből új virág fakad,
És hittem benne tiszta boldogságot,
Melyre legmúltóbb te leszesz magad; —
Mostan kietlen pusztá áll előttem,
Melynek magánya örülésbe ejt,
Setét világ, hol a szív félve döbben,
S magát kinezva sohasem felejt.

És szenvedek titokba, nem beszélve,
Mint bérce alatt a zokogó patak,
És senki sincsen, a ki oda nézne,
Hol kinaim újból fogamzanak.
Reményét vesztett, csüggedt kebelemben
Titkos panasznak jajdulása kél,
És a mosolyban, mely ajkamra lebben,
Elfátyolozva a keserv beszél.

De hátha mégis lenn, szived mélyében
A multból egy csodás hang fennmaradt?!
S beszél titokban, égő szenvedélyen
Szerelmemről neked sokat, sokat?!
De hátha a mult égő sugarából
Egy gyenge fény még körüléd lebeg,
S nem hamvad el, de él, de gyúl, de lángol,
S én egykoron még boldog lehetek?!

Tán nem is értem én szived beszédit,
Mely sóhaj közbe' tör ki ajkadon,

Mely, mint az örvény, elragad, leszédit
És menthetetlen' kebelére von; —
S nem érthetém meg, mi van ez örvényben:
Örök erőttől irt örök beszéd,
Avagy halálos ítélet, a melyben
Az üdvösséget átok tépi szét?!

Bizonnyal úgy lesz, — ám azért ez arcztot
Szívembe zárom válthatatlanul,
S ha a végzettel küzdök balga harcztot,
Érette lelkem tűrni megtanul.
— Setét az élet, jól esik a szívnek,
Ha multja kortjén egy virágra lel;
A szenvedések bármi mélyre visznek:
Emléked, arcztod mindig föleml.

Udvardy Géza.

Humoros csapongás

főleg a népirodalmat illetőleg.

Irta: Fiván.

(Vége.)

V.

Ki látta valaha, hogy egy a nép közül pékboltba ment volna s ósper eczet venni? de azt láthatta, hogy a felbokrátázott pékinas kosarából az utcán vett ki. Ki látta, hogy Ráth vagy Aigner boltjából könyvet venni betévedt volna? de azt láthatta, hogy a ponyván árult könyvek közül párnáig az egész Csizíóját egész éledelettel válogatta és vásárolta.

(Irtá: Schiller. Fordítá: Kelmenfy.) Bulyovszkyné a czimszerepet játsza. A színház zsufolásig tömve volt. A függöny felgördülte után megjelent művésznőt viharos taps és éljen fogadta. Hat igen csinos koszoru, számtalan csokor hullott a megjelenő művésznő lábaihoz. A karzatról csinos kiállítású emléklapok zápora hullott alá.

Az előadás menetéről részletesen most sem szólhatunk, mert beismerve gyöngeségünket, nem tudjuk leírni azon hatást, hanem csak érezni, mit a művészi játék bennünk keltett. — Bulyovszkyné ez alkalommal is művésziül játszott. Szereplése egyes jeleneteiből különösen kiemeljük az első felvonást, melyben kitűnő hanghordozással, bensőséggel, többször hatásos kitöréssel szavalt. Nagyszerű volt azon jelenet is, midőn Erzsébettel a parkban találkozik. Büszkeségét a sors által sújtva elrejtí s kegyelemért esd annak lábai előtt. A benső küzdelmet, mielőtt a büszke királynő lábaihoz borul meghatóan fejezte ki. S viszont megható volt azon jelenet, midőn Erzsébet megvető tekintetét, büszkeségét látva keblében királynői büszkesége, önrzete felébredt s szembe Erzsébettel kitör s annak rejtett kéjeléseit szemére veti, megvetőleg hozva fel egész büszkeség egész ereje s hevével tör ki. A „törhet, de meg nem hajlik“ elvek alapján művészi magasztosság állt előttünk, mint a sors minden csapásait elviselni kész, de fattyuvérből származott királynő előtt — meg nem hajtható — büszke nő, Skóthon törvényes királynője.

Az utolsó azomoru jelenetben, hivatott elbucuszása leirhatatlanul megható volt s művészi hatással játsza. Bulyovszkyné ez alkalommal, mint tragikai hősnő mutatá be magát s valamint multkori szerepeiben jelenleg is a művészi magasztosultság fokára emelkedett s újra fejezzük ki azon óhajunkat, vajha mielőbb nemzeti színpadunk deszkáin láthatnók művésze kiváló elismerésül.

Fejérvár közönsége edesen fog visszaemlékezni azon művészi élvekre, melyekben háromszori fellépte alkalmával részesült, s mielőbb, a legközelebbi színdényre örvendő várja vissza.

Mi is a viszontlátás azon edes reményében bucsunk el a nagy művésznőtől, hogy köitünkbe mielőbb üdvözölhesstük. Sz.

Néhány szó a megyei közgyűlésről.

Fejérmegye közéletében a május 3-án tartott megyei közgyűlés mindenestre nevezetes eseményt képez. Mintha csak ez elmúlt idők élénk közléte, a haza s nemzetiségért folytatott nemes és szép küzdelme merült volna fel, oly meglepő s megható volt e bár rövid időre terjedő szellemi eszmecsere.

Nem egyedül politikai szempontból vesszük fel a dolgot, mely szempontból itélünk, miután nem politikai lap vagyunk, nem is lehetne; hanem igen társadalmi szempontból is nevezetes tény, mert megyénk szokott egyhangu, majdnem élettelen közéletéről lépve az élénkebb, nagyobb életjelt mutató térére lépett. Mi társadalmi szempontból véve nevezetes esemény.

Fejérmegye a mult időkben élénk szerepet vitt a közélet terén, úgy látszik a hajdani dicsőség szelleme lengte át a közgyűlést midőn ismét a társadalmi életre kibató erővel bíró tevékenység mezejére lépett.

Üdvözöljük e téren a megyét, mert bár eddig is főleg közhasznú szabályrendeletek alkotásában áldáson működött, mégis csak kevés életjelt adott — s a tulajdonképeni élénk nyilvános élet terére ez alkalom-

A komáromi kalendárista ezt nem csak látta, de hasznára is fordította. Minden ponyvárusnóval, minden babkarral összekötötésbe tette magát s eredménye lön, hogy naptára majd százezer példányban forog a nép kezén.

Ő ez uton, oly állandó kelendőseget biztosított, hogy még a cseléd is, ha coriandrumért küldik komáromi kalendáriumot viz haza gazdájának.

Megértette ezt Gyurján, Bagó s elég szerencsétlenül elárasztották a népvilágot Senki Pál verseivel: hét lakatu imádságokkal s az akasztófiák virágainak vonzó történeteivel s nagyot nevetetett annak idejében e jeles pár s nevetnek követői, midőn Ráth és Aigner a két dicső népköltő Petőfi és Arany diszkiadásu „János vitéz“-ét és „Toldi“ ját a bolt előtti kirakat üveges szekrényébe zárja, hogy a járda por évek során át meg ne lepje.

Tudják ők, hogy a Cicero betű olvasatlanul ott heverhet, míg a Buczászky, Bagó betűk utolsó példányaiért, mint hajdan La Sage könyveiért az emberek össze is verekednek.

Isméri ez uton a nép a kalandos haramiákat, Angyal Bandit, Zöld Marczit, Zsubrit, Rózsa Sándort, míg Zrinnyiről, Hunyadiról, Szondiról, Dobórol mit sem tud, sőt tán nevüket sem hallotta soha.

Idomtalan versekben vonzóan iratják le a haramiák zordon jelleme. A nép hisz s nem csak isteníti a ban-

mal lépett újra. Hisszük, hogy a hasonló parlamentarizmus viták továbbra is fen fognak a közügy érdekében maradni.

Nem politikai szempontból vesszük a dolgot, hanem csak társadalmi tekintetből, mint fentebb mondtuk. Üdvösnek tartjuk, mert hisz eszmecsere által tisztulnak a nézetek, s tisztult nézetek által javul társadalmi helyzetünk; másrészt pedig minden politikai tény társadalmi tekintetből is kiható erővel bír.

A közgyűlés e kiható erejű mozzanata a Gaál Lajos által indítványozott bizalmi szavazat a kormány iránt volt; mely Gaál Lajosnak igen sikerült, a megyei közgyűlés termében évek óta nem hallott remek beszédével illetve indoklásával vette kezdetét, ezt Zichy Nándor grófnak parlamentarizmus modorban mondott szintén ügyes beszéde követte; mire remek beszédben Fekete János válaszolt; ezt még Földváry L. beszéde követte s a rövid bár társadalmi életünk élénkségére kiható erejű vita bizalmi szavazat kimondásával véget ért.

A szabadelvű párt ezzel győzött, mely győzelem bár e sorok írója teljesen e párt elveit vallja társadalmi életünkre csak annyiban fontos, a mennyiben igen élénk, közéletünkre kiható eredményü eszmecsere idézett elé s megmutatta azt, hogy Fejérmegye bizottsága még mindig tud érezni a közügyek iránt, sőt azok terén ha kell kiható eredményül is tud sikra szállni.

Miután nem vagyunk politikai lap, üdvözöljük e téren mindkét országos párt bajnokait, kik egymással a politikai élet terén sikra szálltak, mert a hasonló irányú, parlamentarizmus modorban folytatott viták s eszmecserek mindenesetre a társadalmi életre kiható eredményül vannak s annak szunnyadó idegzetét felrúzzák, mi is áldásosabb a szunnyadó, egyhangu, gépies mozgásnál.

Újra üdvözöljük Fejérmegye bizottságát a nemes modorban folytatandó szellemi harcok terén. —d.—

Közérdekűek.

* **A lókereskedés ügyében** a kereskedelmi miniszter a következő rendeletet intézte valamennyi törvényhatóságokhoz: Tudomásomra esett, hogy különösen külföldi lókereskedők által az ország területén vásárolt lovak lólevelei a vevőkre át nem iratnak, hanem a megvett lovak minden igazoló okmány nélkül vitetnek ki az országból, mi által az eladóknak alkalom adatik az eladott lovakról szóló és kezük közlő hagyt lólevelekkel visszaéléseket elkövetni. Ezen szabályellenes eljárás megszüntetése céljából indítatva ézem magamat az 1873-ik évi 10,573. sz. a kibocsátott körrendeletet oly hozzáadással megújítani, hogy mindazon egyének, kik lovat vásárolnak vagy cserélnek, tartoznak a vételtárgyát képező lóigazoló levelét (és pedig vásáron a városi bizottság, vásáron kívül pedig az illető községi előjáróság által) nevőkre átírni, ellenkező esetben a lólevelnek a vevőkre átírása nélkül vásárolt lovak elkobzandók és elárverezendők, a befolyt vételár pedig a közelebbi magyar királyi adóhivatalhoz szállítandó be. Megjegyzem még, hogy az összes hazai vasuti, nemkülönb a dunagőzhajózási vállalatot is ezen intézkedéséről oly utasítással értesitem, hogy szabályszerű lóigazolványi levelek nélkül lovakat elszállításra föl ne vegyének, hanem az ilyen elszállítottakat a legközelebbi politikai hatóságnak vagy közelegnek további eljárás végett jelentésk föl; továbbá erről a külföldi ügynökségeket is oly czélből tudósítom, hogy illető országai lakosságát saját érdekében figyelmeztessék. Végre fölívom a törvényhatóságok,

akár az academia, akár a Kisfaludi-társaság hatályos érintkezésbe tenni magát a nép lelkészégek, tanítókkal, jegyzőkkel, kik községenkint az ajakról ajakra szóló mondákat: hegyekről, várakról, barlangokról, dülő nevekről szóló regéket összeszedvén oly kincs gyűlne együvé, mely nem csak a köitőnek adna népies anyagot; de a nemzet történelmére is fényt derítene, hézagot pótolna.

Nem kiválólag a muzeumi czikkek s a nagy fáradsággal gyűjtött poros codexek derítik a nemzet multját fel, hanem a nép által örökölt adatok is, melyeket semmi névtelen nótárius fel nem jegyzett soha.

Nem a népdalok és közmondások képviselik csupán a nép költészeti és értelmi életét, hanem a mondák is miket fáról, halomról tud, melyeknek összegyűjtött s felmunkált anyaga — a maga útján — ponyváról, vagy babkár ládából kell, hogy a néphez ismét visszazálljon.

Ezekből kap kedvet a betűhöz s megtanul utóbb oly könyveket is ismerni, melyekből a reálismeret világa meggazdagul.

A ki megakart érteni megértett.

Nem Juvenalizálok többé e tárgyról, mert ködül a táj felett hol tapogatózdom s meglehet mielőtt mindent elmondhatnék, mint a nagy Satiricusnak náthában kellene elvesznem.

hogy ezen rendeletem pontos foganatosítását a rendelkezésre álló minden eszközzel a legéberebben ellenőrizze és annak áthágói ellen a legnagyobb szigorot alkalmazza.

* **A burgonya pusztító colorado féreg ügyében** a kereskedelmi miniszter következő rendeletet bocsátott ki: Az északamerikai egyesült államokban mindinkább terjedő colorado, burgonyapusztító rovar — Doryphora decemlineata — becsempészésének lehető megakadályozhatásacéljából f. évi január 9-éről kelt 22,626/1874. sz. alatt kiadott köriratom kapcsán — a lajtháninenni kormányhatalmát egyetértve — Északamerikából származó burgonyának, burgonyahéjnak, nemkülönb a burgonya csomagolására használtatni szokott és azzal érintkezésben volt csomagolási tárgyakkal, ugymint: zsákok, hordók, faládáknak stb. a behozatalát a magyar korona összes területére ezennel a legszigorubbán megtiltom. A tilalom áthágói a burgonyaszállítmány elkobzása mellett esetről-esetre súlyos pénzbírsággal fognak közigazgatási uton büntetett. Felívom a törvényhatóságok, hogy ezen rendeletnek szabályszerű közhírtételéről és szigorú foganatosításáról gondoskodják.

* **Körlevél.** Vonatkozással a f. évi márczius hóban közrebocsátott körlevelünk és meghívásunkra nézve, melyben az 1875-ik évi május 9—10-ére Szeged városában összejövendő nemzetgazdasági tanácskozmány ügyrendjét és tárgysorozatát közhírré tettük, az érdekelteket a következőkről kívánjuk értesíteni. Jeles egyéniségek és testületek által beküldött vélemények, részben a napi sajtóban tett nyilatkozatok alapján, az idézett körlevélben és meghívásban közrebocsátott pontokat, valamint az egész körlevél lényegét is akként tudósítjuk:

1-ór a czélba vett külön pártalkotást egészen el-ejtjük; 2 or tekintettel arra, hogy a felvett 12 pontban foglalt némely kérdés oly nagy terjedelmű tanácskozmányt igényel, a melynek kimerítésére a rövid időköz elégtelen, a tárgysorozatot következőleg összevonjuk, illetőleg módosítjuk.

A tanácskozmány sarkalatos elvi tárgypontjai. Elő sorban: Mondja ki az értekezlet, hogy egy magyar nemzetgazdasági szövetséget szervez, a melynek czéljai a következők:

a) Alkottassék külön magyar vámterület czélszerű tarifával;
b) Létesítsessék egy önálló magyar jegybank.
Násodik sorban: A tanácskozmány szakosztályai a rendelkezésre álló időhöz képest a következő pontokkal foglalkoznak:

1. Az ipar, kereskedelmi és földmívelési szaktanodák milyen mintaintézetekkel hozassanak kapcsolatba.
2. Bánya- és vasműipar ügyeinek, az állami- vagy magánkezelés kérdésének eldöntése mellett való megoldása.

3. Vasutaink, államjavaink és javadalmaink megszüntetése, házi kezelése, bérbe- vagy végleges eladása tanácsosabb-e?

4. Közmunka-váltás, közutak és csatornák építése?
5. A parlagi földek és országutak befásítása.

6. Az ipartörvények revidiója, tekintettel a társulási törvények okszerűbb módosítására.
Minden tüzetesebb indokolást megelőzve, az előkészítő-bizottság csak azt kívánja megjegyezni, hogy gondoskodik róla, miszerint az első sorban tárgyalandókra nézve a nyomos vélemények és nyilatkozatok idejekorán közrebocsátassanak, a második sorban tárgyalandó pontok pedig az előkészítő-bizottság szakosztályai által annyira elővitessenek, hogy letárgyalásuk,